

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НОВОВОЛИНСЬКИЙ ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ**

Розглянуто на засіданні
екзаменаційної комісії
з української мови
Протокол № 2
від «26» березня 2024 р.
Голова комісії
Руслана ВАСИЛЮК

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Директор коледжу

Олександр ТАНАСІЄНКО
Олександр ТАНАСІЄНКО

«28» 03 2024 р.

**ПРОГРАМА СПІВБЕСІДИ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ДЛЯ ВСТУПНИКІВ
НА ОСНОВІ
ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
(11 КЛАСІВ)**

2024 рік

ПЕРЕДМОВА

Співбесіда зі вступниками проводиться з метою виявлення загальних знань з української мови, перевірки рівня мовленнєвих умінь і навичок.

Програму вступної співбесіди з української мови 2024 р. розроблено з урахуванням вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 1392 від 23.11.2011р.), Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 462 від 20.04.2011р.), ідеї концепції «Нова українська школа» (2016р.), чинної програми Міністерства освіти і науки України «Українська мова. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів» (2017р.), чинної програми Міністерства освіти і науки України «Українська мова. 10–11 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту» (2017р.).

Програма складається з передмови та чотирьох розділів. Перший з них містить перелік основних тем та понять з української мови, якими повинен володіти вступник (уміти їх застосовувати на практиці). У другому розділі вказано вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки вступників з української мови. У третьому розділі наведено критерії оцінювання відповіді на співбесіді з української мови, у четвертому — рекомендована література для підготовки.

I. ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ТЕМ ТА ПОНЯТЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Лексикологія. Фразеологія

Лексикологія як учення про слово. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова (неологізми). Поняття про стійкі сполуки слів і вирази: фразеологізми, приказки, прислів'я, афоризми.

2. Фонетика. Графіка

Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Звуки мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінки й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв *я, ю, є, ї, щ*. Фонетична транскрипція. Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків.

3. Орфографія

Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [є], [и], [о] в коренях слів. Позначення м'якості приголосних на письмі буквами *ь, я, ю, є, ї*; сполучення *йо,ьо*. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис *не* з різними частинами мови. Особливості написання числівників. Написання окремо (сполучень прислівникового типу), разом і через дефіс (прислівників, службових частин мови, вигуків).

4. Морфологія

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови.

Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Буква -а(-я), -у(-ю) в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Рід невідмінюваних іменників. Відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ та імен по батькові.

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників: 1) *один, одна*; 2) *два, три, чотири*; 3) від *п'яти* до *двадцяти, тридцять, п'ятдесят ... вісімдесят*; 4) *сорок, дев'яносто, сто*; 5) *двісті – дев'ятсот*; б) *нуль, тисяча, мільйон, мільярд*; 7) *збірні*; 8) *дробові*. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання.

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: інфінітив, безособові дієслова, дієприкметник, дієприслівник, форми на *-но, -то*. Вид дієслова: доконаний і недоконаний. Часи

дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способу дієслів. Дієвідміни.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням: місця, часу, причини, мети, способу дії, міри і ступеня, ознаки. Ступені порівняння означальних прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого ступеня.

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, розділові, протиставні) й підрядні (часу, причини, умови, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені).

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні.

Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова.

5. Синтаксис. Пунктуація

Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. **Словосполучення**. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова.

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за будовою (прості й складні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання).

Просте двоскладне речення. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження. Основні функції та способи вираження компонентів складеного присудка: вираження граматичного значення присудка (функція допоміжної частини) та вираження основного лексичного значення присудка (функція основної частини – неозначеної форми дієслова чи іменної частини).

Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот.

Односкладні речення. Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень.

Ускладнене просте речення. Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені.

Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в простому реченні.

Складне речення. Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному: 1) інтонація й сполучники або сполучні слова; 2) інтонація. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Складносурядне речення. Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки у складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами: 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю; 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю; 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю. Розділові знаки у складнопідрядному реченні.

Безсполучникове складне речення. Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями: 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними); 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною). Розділові знаки у безсполучниковому реченні.

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку. Розділові знаки у них.

Способи відтворення чужого мовлення. Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки у прямій мові.

II. ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Вступники, які проходять співбесіду, повинні:

- **розрізняти** звуки мови, визначати голосні й приголосні звуки, їх характеристику, ділити слово на склади, розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків, спрощення в групах приголосних, основні випадки чергування звуків;
- **розпізнавати** вивчені орфограми і пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами;
- **пояснювати** відомі слова, добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; пояснювати значення фразеологізмів, крилатих висловів;
- **розпізнавати** частини мови, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль;
- **розрізняти** словосполучення й речення, визначати типи підрядного зв'язку в словосполученні;
- **визначати** структуру речення, вид речення, правильно ставити розділові знаки й обґрунтовувати їх постановку;
- **визначати** в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову, замінювати пряму мову непрямою;
- **виконувати** всі види мовних розборів (фонетичний, морфологічний, синтаксичний);
- **уміти** самостійно добирати приклади до вивчених правил;
- **виголошувати** свої думки, підтримувати діалог.
- **говорити** українською мовою з дотриманням правил орфоєпії;
- **застосовувати** теоретичні знання стосовно конкретного матеріалу.

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОЇ СПІВБЕСІДИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Оцінювання знань на співбесіді відбувається за **дворівневою шкалою:**

- рекомендовано до зарахування;
- не рекомендовано до зарахування.

До зарахування рекомендуються абітурієнти, які під час співбесіди продемонстрували високий, достатній та середній (допустимий) рівень теоретичних знань та практичних навичок з української мови, зокрема:

- володіють нормами української мови на усіх рівнях;
- уміють застосовувати теоретичні знання для виконання практичних завдань;
- мають міцні знання в межах вимог шкільної програми, уміють аналізувати, узагальнювати, пояснювати мовні явища.

Не рекомендуються до зарахування абітурієнти, які під час співбесіди продемонстрували початковий (недостатній) рівень теоретичних знань та практичних навичок з української мови, зокрема:

- не мають міцних знань в межах вимог шкільної програми, не вміють аналізувати, узагальнювати, пояснювати мовні явища;
- допускають помилки, виконуючи практичні завдання;
- не володіють мовними нормами на усіх рівнях.

Допустимим рівнем вважати, якщо у відповіді абітурієнта:

- правильно виконані в повному/частковому обсязі завдання з будь-якого розділу, відзначено володіння нормами сучасної літературної мови;
- усвідомлений, обґрунтований виклад основних мовознавчих понять;
- достатній словниковий запас/ або є незначні фактичні орфографічні, пунктуаційні, граматичні чи мовленнєві помилки;
- правильно пояснено не менше 2-3 орфограм, 2-3 пунктограм, при цьому допускається не більше 3-х помилок, які абітурієнт виправляє при зауваженні викладача.

Недостатнім рівнем вважати:

- якщо відповідь абітурієнта не задовольняє вищезазначені вимоги;
- відповідь відсутня чи неправильна; неправильний хід міркувань;

- відповідь правильна, але її обґрунтування неправильне, невмотивоване;
- наявність значної кількості помилок різних типів.

При оцінюванні відповідей до уваги беруть такі критерії:

- рівень засвоєння орфоепічних, граматичних, лексичних, стилістичних умінь і навичок;
- комунікативні вміння (уміння сприймати, відтворювати);
- правильність, повнота відповіді;
- ступінь розуміння та відтворення вивченого;
- логічність, послідовність, мовне оформлення відповіді.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень вступників

Рівні навчальних досягнень вступників	Бали 0-100	Критерії оцінювання навчальних досягнень вступників
I. Початковий	0-49	Абітурієнт демонструє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідного розділу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; допускає у формулюванні визначень і правил помилки, що спотворюють їх зміст.
II. Середній	50-74	Абітурієнт виявляє знання й розуміння основних положень даної теми, але викладає матеріал не досить повно, непослідовно, допускає неточності у визначенні понять або у формулюванні правил; не вміє глибоко й переконливо обґрунтовувати свої думки й відчуває труднощі під час добору прикладів; уміє застосовувати знання лише при виконанні завдань за зразком. Відповідь його (її) правильна, але недостатньо осмислена; частково контролює власні навчальні дії.
III. Достатній	75-89	Абітурієнт демонструє знання й розуміння необхідного матеріалу, однак у відповіді є певні фактичні помилки, які він виправляє після зауваження екзаменатора. Знання абітурієнта є достатніми, він (вона) застосовує вивчений матеріал у стандартних

		ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь його (її) логічна, хоч і має неточності. Абітурієнт добре володіє вивченим матеріалом.
IV. Високий	90-100	Абітурієнт ґрунтовно й повно викладає теоретичний матеріал, дає правильне визначення мовних понять; демонструє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, наводить необхідні приклади, дібрані самостійно; не допускає мовленнєвих помилок. Абітурієнт має глибокі знання в межах вимог навчальної програми.

Підсумкова оцінка за співбесіду з української мови виставляється за 100-бальною шкалою. Абітурієнт має показати знання із кожного розділу програми.

УВАГА! Кожна правильна відповідь абітурієнта за питання з розділу «Лексикологія. Фразеологія» оцінюється максимально у 15 балів, з розділу «Фонетика»- у 15 балів, з розділу «Орфографія»- у 20 балів, з розділу «Морфологія» - у 20 балів, з розділу «Синтаксис. Пунктуація» -у 30 балів.

Під час співбесіди екзаменатор повідомляє абітурієнту **«допущений до конкурсу»** (якщо кількість отриманих балів становить не менше 50) або **«не допущений до конкурсу»** (якщо він має недостатні знання з основних питань дисципліни).

Інформація про результати співбесіди оголошується вступникові в день її проведення.

У разі використання заборонених джерел абітурієнт на вимогу члена комісії залишає аудиторію та одержує загальний нульовий бал.

ІV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька О.І. Українська мова. Тренажер для підготовки до ЗНО та ДПА.–«Підручники і посібники», 2021.
2. Зубков М. Г. Українська мова: універсальний довідник. – Х.: ВД «Школа», 2004.
3. Козачук Г. О. Українська мова для абітурієнтів: навч. посібн. / Г. О. Козачук. – К : Вища школа, 2007.
4. Культура української мови: довідник / за ред. В. М. Русанівського. – К.: Либідь, 1990.
5. Ладоня І. О. Українська мова: навчальний посібник / І. О. Ладоня. – К.: Вища школа, 1993.
6. Паламар Л. М. Практичний курс української мови: навчальний посібник / Л. М. Паламар, О. А. Бех. – К.: Либідь, 1993.
7. Плющ М. Я. Українська мова. Фонетика. Орфографія. Морфологія: підручник / М. Я. Плющ, Н. Я. Грипас, Н. Я. Потеллло. - К.: МАУП, 1995.
8. Радченко І. Орфографія української мови: просто про складне / І. Радченко. – К.: Шкільний світ, 2008.
9. Сучасна українська мова: довідник / Л. Ю. Шевченко, В. В. Різун, Ю. В. Лисенко; за ред. О. Д. Пономарева. – К.: Либідь, 1993.
10. Ткаченко Є.М. Українська мова. Пунктуація: правила, вправи, диктанти: навчальний посібник – Х.: Консум, 2001.
11. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Ін-т української мови. – К.: Наукова думка, 1997.
12. Ющук І. П. Українська мова: практикум з правопису української мови. К.: Освіта, 2012.